

Jūratė Čirūnaitė

Lietuvos sveikatos mokslų universitetas
S. Daukanto g. 10–27, LT-44308 Kaunas, Lietuva
Tel. +370 37 227326, +370 670 65387
El. paštas j.cirunaite@gmail.com
Moksliniai interesai: LDK tautų vardynas

XVI AMŽIAUS LIETUVOS DIDŽIOSIOS KUNIGAIKŠTYSTĖS ŽYDŽIŲ MOTERŲ VARDYNAS

Straipsnyje tiriamas XVI amžiaus LDK žydžių moterų vardynas. Nurodomi populiariausi vardai: Simcha, Marija (Marjam), Ona, Debora, Golda, Žitka. Išvardijami visi šaltiniuose paminėti moterų vardai nurodant ir mažybinės, ir kanoninės formas. Patikslinama, kurie vardai užrašyti vien kanoninėmis, kurie – vien mažybinėmis, kurie abiejų formų. Aptariami moterų įvardijimo tipai: vien šeimos asmenvardžiais, be šeimos asmenvardžių, mišrusis įvardijimas. Nurodomi aštuoni moterų įvardijimo būdai: 1) priesagos -овая/-евая vedinys, 2) priesagos -owa/-ewa vediniai, 3) priesagos -овая/-евая vedinys + vyriškojo patronimo genityvas, 4) priesagos -овая/-евая vedinys + vyriškasis patronimas + vyriškojo patronimo genityvas, 5) vardas, 6) vardas + priesagos -овая/-евая vedinys, 7) priesagos -овая/-евая vedinys + vyriškojo patronimo genityvas + vardas, 8) priesagos -овая/-евая vedinys + vyriškojo patronimo genityvas + vardas + moteriškasis patronimas. Darbe pateikiama įvardijimo pavyzdžių. Aprašoma moterų įvardijimo struktūra – nurodoma, kiek kokio tipo asmenvardžių (andronimų, asmenvardžių iš sutuoktinio tėvavardžio, moteriškujų patronimų) pavartota, kiek ir kokio ilgio įvardijimų (vienanarių, dvinarių, trinarių, keturnarių) užrašyta, kokie pavartoti prievardžiai (religijos, giminystės ir šeimyninės padėties, pareigybės, verslo, amato, kilmės). Nustatyta, kad dominuoja religijos prievardžiai (daugiau kaip pusė), trečdalis – giminystės ir šeimyninės padėties, dešimtadalis – pareigybės, verslo, amato, mažiausiai – kilmės prievardžių.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI: Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės žydai, asmenvardis, įvardijimas, prievardis.

Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės žydų vardynas dar tik pradamas tirti. Publikuoti šio straipsnio autorės darbai apie XVI amžiaus (Čirūnaitė 2009a), XVIII amžiaus (Čirūnaitė 2005) Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės žydų įvardijimą slaviškuose dokumentuose ir apie Lietuvos žydų pavardžių formavimosi ypatumus (Čirūnaitė 2009b).

Rusijos imperijos žydų antroponimija skelbiama nuo XIX amžiaus. Yra išleisti keli žydų vardų žodynai: Mešelio Pogorelskio (Погорельский 1893), I. Kulišerio

(Кулишеръ 1911), Boriso Feldblyumo (1998), „Šamir“ sąjungos Jeruzalėje (1989), *Biblijos vardų žodynas* (2000), Aleksandro Beiderio sudarytas *Rusijos imperijos žydų pavardžių žodynas* (1993).

Apie Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės laikotarpio Lietuvos moterų vardyną yra rašiusi Vitalija Maciejauskienė (1991). Apie Kauno miesto moterų įvardijimą XVI–XVIII amžiuje yra rašiusi Alma Rauguskaitė (2005). Šio straipsnio autorė yra publikavusi tris straipsnius apie XVI–XVII amžiaus Lietuvos totorių moterų vardyną

(Čirūnaitė 2004a; Čirūnaitė 2004b; Čirūnaitė 2011) ir parašiusi disertaciją apie XVI–XVII amžiaus moterų įvardijimą Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kariuomenės dokumentuose (Čirūnaitė 2000) bei ta tema parengusi penkias publikacijas (Čirūnaitė 1997a; Čirūnaitė 1997b; Čirūnaitė 1997c; Čirūnaitė 1997d; Čirūnaitė 2009c).

Visi šiame straipsnyje cituojami moterų įvardijimai ir asmenvardžiai (vardai) yra metrikuoti: skliaustuose po įvardijimo užrašomas šaltinio numeris, po to – puslapio numeris. Įvardijimai rinkti iš administracinio pobūdžio tekstų apie žydus, rašytų rusėnų (LDK kanceliarine slavų) kalba ir lenkų kalba. Tekstuose yra lotyniškų citatų. Vartojami terminai: „andronimas“ – moters asmenvardis iš situoktinio vardo; „šeimos asmenvardžiai“ – iš šeimos narių asmenvardžių sudaryti moterų antroponimai.

Vardynas

Populiariausi vardai: Simcha – 21,1 % (8), Marija (Marjam) – 15,8 % (6), Ona, Debora – po 7,9 % (3), Golda, Žitka – po 5,3 % (2). Daugiau kaip pusė vardų užrašyta mažiųjų formomis – 63,3 % (21). Kanoninėmis formomis – 36,4 % (12) vardų. Vien kanoninėmis formomis užrašyti vardai *Enta*, *Golda*, *Nechoma*, *Sachna*, *Stechna*, *Vichna*. Vien mažiųjų formomis – *Brana*, *Debora*, *Dobra*, *Pesa*, *Rachelė*, *Rebeka*, *Simcha*. Ir kanoninėmis, ir mažiųjų formomis užrašyta *Marija* (*Marjam*) ir *Ona*. Keturi vardai (*Gelda*, *Chenka*, *Chacka*, *Žitka*) nepaliudyti vardų žodynuose.

1. Brana, Брана¹ – vienas vardo užrašymas mažiųjų forma: *Breynia* (3, 740)². Vardas nepaliudytas BVŽ.

¹ Rusiška vardo forma užrašoma tuo atveju, jei vardas paliudytas BFŽ.

² Čia ir toliau šalia vardo skliaustuose nurodomas šaltinio numeris ir puslapis.

2. Chacka – vienas vardo užrašymas: *Хацка* (3, 219). Vardas nepaliudytas nei BVŽ, nei BFŽ.

3. Chenka – vienas vardo užrašymas: *Хенка* (3, 152). Vardas nepaliudytas nei BVŽ, nei BFŽ.

4. Debora, Девора – trys vardo užrašymai mažiųjų formomis: *Дворка* (3, 124), dat. sg. *Дворце* (2, 250), instr. sg. *Дворкою* (3, 246).

5. Dobra, Добра – vienas vardo užrašymas mažiųjų forma: *Dobrusa* (3, 74). Vardas nepaliudytas BVŽ.

6. Enta, Энта – vienas vardo užrašymas kanonine forma: instr. sg. *Ентою* (1, 29). Vardas nepaliudytas BVŽ.

7. Simcha³, Симха – aštuoni vardo užrašymai mažiųjų formomis: *Фрейда* – 3 (1, 30), (4, 252; 257), gen. sg. *Фрейды* – 3 (1, 30), (4, 252), (4, 256), dat. sg. *Фрейде* – 1 (4, 251), acc. sg. *Фрейду* – 1 (1, 25). Vardas nepaliudytas BVŽ.

8. Gelda – vienas vardo užrašymas: *Гелда* (3, 153). Vardas nepaliudytas nei BVŽ, nei BFŽ.

9. Golda, Голда – du vardo užrašymai kanoninėmis formomis: *Golda* – 2 (3, 29; 186). Vardas nepaliudytas BVŽ.

10. Marija, Марьям – šeši vardo užrašymai. Du užrašymai kanoninėmis formomis: *Марьяма* – 1 (2, 93), gen. sg. *Марьями* – 1 (2, 315). Keturi užrašymai mažiųjų formomis: *Merya* – 1 (4, 132), *Maryanna* – 1 (3, 28), gen. sg. *Марианны* – 1 (3, 245), dat. sg. *Марине* – 1 (2, 98).

11. Nechoma, Нехомо – vienas vardo užrašymas kanonine forma: gen. sg. *Нехамы* (2, 314). Vardas neužfiksuotas BVŽ.

12. Ona, Анна – trys vardo užrašymai. Du užrašymai kanoninėmis formomis: *Channa* – 1 (3, 30), dat. sg. *Ганъне* –

³ BFŽ pateikiamos šios mažiųjų formos: *Фрейда*, *Фрейдаль*, *Сима*, *Симме*, *Тсима*, *Тсимна*, *Врейде*, *Шимха*.

1 (4, 74). Mažybine forma užrašyta viena moteris: dat. sg. *Ханку* – 1 (1, 50).

13. Pesa, Песа – vienas vardo užrašymas mažybine forma: *Песля* (3, 26). Vardas neužfiksuotas BVŽ.

14. Rachelė, Рахиль – vienas vardo užrašymas mažybine forma: gen. sg. *Рахилки* (3, 160).

15. Rebeka, Ревекка – vienas vardo užrašymas mažybine forma: *Ривка* (2, 246).

16. Sachna, Сахна – vienas vardo užrašymas kanonine forma: *Sachna* (3, 188). Vardas neužfiksuotas BVŽ.

17. Stechna, Стехна – vienas vardo užrašymas kanonine forma: *Стехна* (2, 253). Vardas neužfiksuotas BVŽ.

18. Šterna, Штерна – vienas vardo užrašymas mažybine forma: *Стерка* (3, 152). Vardas neužfiksuotas BVŽ.

19. Vichna, Вихна – vienas vardo užrašymas kanonine forma: *Учхна* (3, 28). Vardas neužfiksuotas BVŽ.

20. Žitka – du vardo užrašymai: *Житка* (2, 93), gen. sg. *Житки* (2, 93). Vardas nepaliudytas nei BVŽ, nei BFŽ.

Įvardijimo tipai

Įvardijimas vien šeimos asmenvardžiais.

Užrašyta 16 moterų. Tai 29,6 % visų įvardijimų.

1) Priesagos *-ovaja/-evaja* vedinys. 13 užrašymų, 24,1 % visų įvardijimų, 40,6 % vienanarių įvardijimų, 81,3 % įvardijimų vien šeimos asmenvardžiais. Penki įvardijimai prievardžių neturi: *Іосковая* (1, 30) „Josko žmona“, *Михелевая* (2, 94), acc. sg. *Шмойлову* (3, 243), *Данкова* (3, 153), *Есковая* (4, 255). Viena moteris užrašyta su prievardžiu, kuris nurodo, kieno ji yra žmona: жона *Михелева* (5, 292) „Michelio žmona“. Dviejų moterų nurodyta religija: *Хлусовая, жидовка* (3, 155) „žydė Chluso žmona“, *Шмойловая, жидовка* (3, 243).

Penkios moterys užrašytos su našlystės prievardžiu: *Песакова, вдова* (3, 152), *Виташова, вдова* (3, 152), *Мошкова, вдова* (3, 153), *Беркова, вдова* (3, 153), *Яцкова, вдова* (3, 153).

2) Du priesagos *-owa/-ewa* vediniai. Vienas užrašymas, 1,9 % visų įvardijimų, 5,6 % dvinarių įvardijimų, 6,3 % įvardijimų vien šeimos asmenvardžiais. Moteris užrašyta su našlystės ir religijos prievardžiais: *Іоскова Мieniczowa, wdowa żyдowska* (3, 187) „žydė Josko Meničo našlė“.

3) Priesagos *-ovaja/-evaja* vedinys + vyriškojo patronimo genityvas. Vienas užrašymas, 1,9 % visų įvardijimų, 5,6 % dvinarių įvardijimų, 6,3 % įvardijimų vien šeimos asmenvardžiais. Moteris užrašyta be prievardžių: gen. sg. *Енасовое Ізаковича* (3, 223) „Jenaso, Izako sūnaus, žmona“.

4) Priesagos *-ovaja/-evaja* vedinys + vyriškasis patronimas + vyriškojo patronimo genityvas. Vienas užrašymas, 1,9 % visų įvardijimų, 33,3 % trinarių įvardijimų, 6,3 % vien šeimos asmenvardžiais. Moteris užrašyta su našlystės prievardžiu: gen. sg. *Яковое Лазаровичъ Іошъковича вдова* (1, 27) „Jakovo, Lozoriuso Joško našlė“.

Įvardijimas be šeimos asmenvardžių.

Be šeimos asmenvardžių, vien vardu užrašyta 19 moterų. Tai 35,2 % visų įvardijimų, 59,4 % vienanarių įvardijimų. Devynios moterys užrašytos be prievardžių: *Житка* (2, 93), *Фрейда* (1, 30) (4, 252), instr. sg. *Дворкою* (3, 246), gen. sg. *Марьями* (2, 315), gen. sg. *Нехамы* (2, 314), instr. sg. *Еньтою* (1, 29), acc. sg. *Ханку* (1, 50), dat. sg. *Фрейде* (4, 251). Viena moteris užrašyta su kilmės prievardžiu: dat. sg. *Панне Марине*⁴ (2, 98) „panelei Marinei“. Viena moteris yra žydė gudytojo Mozės iš Bresto

⁴ Jos tėvas *Авраам Езофовичъ* (2, 98) buvo bajorystę gavęs žydas.

žmona: acc. sg. *Merya judeam uxorem doctoris Moysi de Brzeszczie* (4, 132). Viena moteris yra kantorius žmona: *Breynia Kantorowa* (3, 740). Viena moteris užrašyta su našlystės pavardžiu: *Песля вдова* (3, 26). Viena moteris yra Bresto salyklinių nuomininkė: gen. sg. *Марианны, жидовки орендарки солодовень Берестейскихъ* (3, 245). Penkios moterys užrašytos su religijos pavardžiais: *Ривка, жидовка* (2, 246) „Rivka žydė“, dat. sg. *Дворце, жидовце* (2, 250), *Дворка, жидовка* (3, 124), *Channa żydowka* (3, 30), *Golda żydowska* (3, 186).

Mišrusis įvardijimas. Užrašyta 19 moterų. Tai 35,2 % visų įvardijimų.

1) Vardas + priesagos *-овая/-евая* vedinys. 16 užrašymų. Tai 29,6 % visų įvardijimų, 88,9 % dvinarių įvardijimų, 84,2 % mišriųjų įvardijimų. Vardo prepozicija yra dažnesnė (12 atvejų) negu postpozicija (keturi atvejai). Be pavardžių užrašytos šešios moterys: gen. sg. *Фрейды Исковое* (1, 30) „Freidos, Josko žmonos“, *Гелда Замкова* (3, 153), *Хенка Зелманова* (3, 152), *Стерка Данкова* (3, 152), *Есковая Фрейда* (4, 257), *Dobrusa Aronowa* (3, 74). Viena moteris užrašyta su žmonos pavardžiu: dat. sg. *жоне Аврамове Ганъне* (4, 74). Viena moteris yra žydė našlė: *Sachna Hirszynowa, wdowa żydowska* (3, 188). Šešios moterys užrašytos su religijos pavardžiais: gen. sg. *Golda Idzkowa, żydowka* (3, 29) „Golda, Iciko žmona, žydė“, *Maryanna Peyszakowa żydowka* (3, 28), *Wychna Szyskynowa, żydowka* (3, 28), gen. sg. *Рахилки Агроное, жидовки Ровенское* (3, 160), *Стехна Лацковая, жидовка Берестейская* (2, 253), gen. sg. *жидовки Берестейское Лунковое, въ Житки* (2, 93). Viena moteris yra Bresto žydė, gydytojo žmona: *жидовка Берестейская, Мошеевая докторовая, Марьяма* (2, 93).

Viena moteris yra žydė, jo malonybės savo pono valdinė: acc. sg. *жидовку, подданую его милости пана своего, именем Фрейду Юсковую* (1, 25).

2) Priesagos *-овая/-евая* vedinys + vyriškojo patronimo genityvas + vardas. Du užrašymai, 3,8 % visų įvardijimų, 66,7 % trinarių įvardijimų, 10,5 % mišriųjų įvardijimų. Moteris yra valdovo valdinė iš Bresto: gen. sg. *подданое господарское жидовки берестейского Есковое Шломича Фрейды* (4, 256). Antrą kartą ši moteris užrašyta be pavardžių: *Фрейды Есковое Шломича* (4, 252) „Freidos, Jesko, Šlomos sūnaus, žmona“.

3) Priesagos *-овая/-евая* vedinys + vyriškojo patronimo genityvas + vardas + moteriškasis patronimas. Vienas užrašymas, 1,9 % visų įvardijimų, 100 % keturnarių įvardijimų, 5,3 % mišriųjų įvardijimų. Moteris užrašyta su religijos pavardžiu: *Юнасовая Исаковича Хацка Рубиновна, жидовка Берестейская* (3, 219) „Junaso, Isako sūnaus žmona Chacka, Rubino duktė, Bresto žydė“.

Įvardijimo struktūra

Su vardais užrašyta dauguma moterų (70,4 %, 38). Andronimą turėjo daugiau kaip pusė moterų (64,8 %, 35). Asmenvardį iš situotinio tėvavardžio turėjo dešimtadalis moterų (9,3 %, 5). Moteriškąjį patronimą turėjo tik viena moteris (1,9 %). Daugiau kaip pusė įvardijimų (59,3 %) buvo vienanariai, dvinarių – trečdalis (33,3 %, 18), trinarių – 5,6 % (3), keturnarių – 1,9 % (1). Vidutinis įvardijimo ilgis buvo 1,5 asmenvardžio.

Pavardžių turėjo 68,5 % (37) įvardijimų. Daugiau kaip pusė (51,4 %, 19) visų pavardžių – religijos pavardžiai. 18 kartų pavartotas pavardis *жидовка* „žydė“, vie-

na kartą *judea* „žydė“ (lot.). Trečdalį prievardžių (29,7 %, 11) sudarė giminystės ir šeimyninės padėties prievardžiai. Užrašyti aštuoni prievardžiai *вдова* „našlė“, vienas prievardis *wdowa żydowska* „žydo našlė“, du *жона* „žmona“. Dešimtadalį prievardžių (10,8 %, 4) sudarė pareigybės, verslo, amato prievardžiai. Buvo užrašyti prievardžiai *арендарка* „nuomininkė“, *kantorowa* „kantoriaus žmona“, *докторовая* „gydytojo žmona“, *uxor doctoris* „gydytojo žmona“ (lot.). Mažiausiai buvo kilmės prievardžių (8,1 %, 3). Po vieną kartą buvo užrašyti prievardžiai *панна* „panelė“, *подданая его милости пана* „jo malonybės pono valdinė“, gen. sg. *подданое господарское* „valdovo valdinė“.

Išvados

1. Populiariausi moterų vardai – Simcha, Marija (Marjam), Ona, Debora. Vardai daugiausia buvo užrašomi mažybinėmis formomis (63,3 %). Kanoninėmis formomis užrašyta 36,4 % vardų. Iš įvardijimo tipų mažiausia įvardijimų

vien šeimos asmenvardžiais (29,6 %). Mišriuju įvardijimo tipu ir įvardijimo tipu be šeimos asmenvardžių užrašyta po 35,2 % įvardijimų. Su vardais buvo užrašyta 70,4 % moterų. Andronimą turėjo 64,8 % moterų. Asmenvardį iš sutuoktinio tėvavardžio turėjo 9,3 % moterų. Moteriškąjį patronimą turėjo 1,9 % moterų.

2. Išanalizavus įvardijimo tipus, galima teigti, kad vyravo vienanariai įvardijimai (59,3 %), dvinarių įvardijimų buvo trečdalis (33,3 %), trinarių – 5,6 %, keturnarių – 1,9 %. Vidutinis įvardijimo ilgis buvo 1,5 asmenvardžio.
3. Ištyrus įvardijimo struktūrą, nustatyta, kad prievardžių turėjo 68,5 % moterų įvardijimų. Vyravo religijos prievardžiai (51,4 %). Giminystės ir šeimyninės padėties prievardžiai sudarė apie trečdalį (29,7 %) prievardžių. Dešimtdalis (10,8 %) prievardžių – pareigybės, verslo, amato. Panašus skaičius (8,1 %) buvo kilmės prievardžių.

Sutrumpinimai ir santrumpos

Acc. sg. – vienaskaitos galininkas (lot.).

Dat. sg. – vienaskaitos naudininkas (lot.).

Gen. sg. – vienaskaitos kilmininkas (lot.).

Instr. sg. – vienaskaitos įnagininkas (lot.).

BFŽ – *Boriso Feldblyumo žydu vardų žodynas*.

Russian–Jewish Given Names.

BVŽ – *Biblijos vardų žodynas*.

Šaltiniai

1. *Акты издаваемые виленскою комиссиею для разбора древних актов*. Т. 28: Акты о евреях. Вильна, 1901.

2. *Русско–еврейский архивъ. Документы и материалы для истории евреевъ въ Россіи*. Т. 1. Документы и регесты къ исторіи литовскихъ евреевъ (1388–1550). Собраль и издалъ С. А. Бершадскій. С.-Петербургъ, 1882.

3. *Русско–еврейский архивъ. Документы и материалы для истории евреевъ въ Россіи*. Т. 2. Документы и регесты къ исторіи литовскихъ евреевъ (1550–1569). Собраль и издалъ С. А. Бершадскій. С.-Петербургъ, 1882.

4. *Русско–еврейский архивъ. Документы и материалы для истории евреевъ въ Россіи*. Т. 3.

Документы къ историі польскихъ и литовскихъ евреевъ (1364–1569). С.-Петербургъ, 1903.

5. *Lietuvos Metrika (1529–1538)*. Knyga Nr. 15. Užrašymų knyga 15. Vilnius: LII, 2002.

6. *Акты издаваемые виленскою комиссією для разбора древнихъ актовъ*. Т. 29: Акты о евреяхъ. Вильна, 1902.

Literatūra

BEIDER, A., 1993. *A Dictionary of Jewish Surnames from the Russian Empire*. Teaneck, NJ: Avotaynu.

Biblijos vardų žodynas, 2000. Kaunas: Aidai MM.

ČIRŪNAITĖ, J., 1997a. Populiariausi XVI–XVII a. LDK moterų įvardijimo būdai. In: *Įvairių tipų tekstų/diskursų aspektai (Kalba, literatūra, didaktika)*. Kaunas: Technologija, 41–47.

ČIRŪNAITĖ, J., 1997b. Moterų įvardijimas 1528 m. LDK kariuomenės sąrašė. In: *Įvairių tipų teksto/diskurso pragmatiniai faktoriai*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 5–10.

ČIRŪNAITĖ, J., 1997c. Vienanaris LDK moterų įvardijimas XVI–XVII a. In: *Edukologija, kalbotyra, literatūrologija* (I respublikinė doktorantų ir jų mokslinių vadovų konferencija). Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla, 271–273.

ČIRŪNAITĖ, J., 1997d. Dvinaris LDK moterų įvardijimas XVI–XVII a. In: *Lietuvos mokykla: praeitis, dabartis, ateitis*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 120–121.

ČIRŪNAITĖ, J., 2000. *Moterų įvardijimas Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kariuomenės dokumentuose*. Daktaro disertacijos santrauka. Humanitariniai mokslai, filologija. Kaunas: VDU leidykla.

ČIRŪNAITĖ, J., 2004a. XVI–XVII a. Lietuvos totorių moterų įvardijimo būdai. *Lituanistica*, 3 (59), 71–93.

ČIRŪNAITĖ, J., 2004b. XVI–XVII a. Lietuvos totorių moterų įvardijimo struktūra. *Lituanistica*, 4 (60), 39–52.

ČIRŪNAITĖ, J., 2005. LDK žydų įvardijimas slaviškuose XVIII a. dokumentuose. *Lituanistica*, 3 (63), 38–46.

ČIRŪNAITĖ, J., 2009a. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės žydų įvardijimas slaviškuose XV a. dokumentuose. *Lituanistica*, t. 55, 3–4 (79–80), 127–132.

ČIRŪNAITĖ, J., 2009b. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės žydų ir totorių pavardžių formavimosi ypatumai. *Liaudies kultūra*, 4, 39–42.

ČIRŪNAITĖ, J., 2009c. XVI–XVII a. kilmingų Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės moterų vardynas. *Darbai ir dienos*, 51, 41–57.

ČIRŪNAITĖ, J., 2011. XVI–XVII a. Lietuvos totorių moterų antroponimija. *Liaudies kultūra*, 2, 25–30.

FELDBLYUM, B., 1998. *Russian–Jewish Given Names*. Teaneck, NJ: Avotaynu.

MACIEJAUSKIENĖ, V., 1991. *Lietuvių pavardžių susidarymas XIII–XVIII a.* Vilnius: Mokslas.

RAGAUSKAITĖ, A., 2005. *XVI–XVIII a. kauniečių asmenvardžiai*. Vilnius: LKI leidykla.

Краткий словарь еврейских имен, 1989. Иерусалим: Шамир, Малер.

КУЛИШЕРЬ, И. И., 1911. *Сборникъ для согласования разновидностей именъ: библейскихъ, національныхъ, талмудическихъ, заимствованныхъ и другихъ, употребляемыхъ евреями в Росии*. Житомиръ.

ПОГОРЕЛЬСКИЙ, М., 1893. *Еврейские имена собственные*. С.-Петербургъ.

Jūratė Čirūnaitė

Lithuanian University of Health Sciences,
Lithuania

Research interests: onomastics of the nations of
the Grand Duchy of Lithuania

ANTHROPONYMS OF JEWISH WOMEN IN THE 16TH CENTURY GRAND DUCHY OF LITHUANIA

Summary

The most popular names among Jewish women in 16th century Lithuania were *Simcha*, *Marjam*, *Anna*, *Deborā*. The names were most frequently recorded as diminutives (63.3%), with only 36.4% appearing in canonical forms. The smallest group comprises names formed using only anthroponyms that were derived from those of (male) family members (29.6%). 35.2% of the namings are recorded as mixed type. The same number of women are recorded using only names in the documents.

Personal names are included in 70.4% of recorded women's namings. Andronyms (anthroponyms formed from the spouse's name) were found in 64.8% of all the records. 9.3% of women's namings include anthroponyms formed using the spouse's patronymic. Only 1.9% of namings had a female patronymic (the derivative of the suffix *-owna/-ewna*).

One-member female namings prevail (59.3%). Two-member namings comprise 33.3%. Three members are found in 5.6% of the namings, while four-membered ones comprise 1.9%. The average length of the namings is 1.5 times that of the anthroponyms.

Common words explaining anthroponyms were found in 68.5% of the namings. Common words related to religion prevail (51.4%). 29.7% of the common words characterize relationships or family status, and only 10.8% describe occupation, post or trade (vocation). Common words describing descent (social origin) comprise only 8.1% of all the women's namings.

Namings consisting only of anthroponyms of family members can be subdivided into the following subgroups: 1) derivatives of the suffix *-owaja/-ewaja*; 2) derivatives of the suffix *-owaja/-ewaja*; 3) derivatives of the suffix *-owaja/-ewaja* +

Jūratė Čirūnaitė

Litewski Uniwersytet Nauk Medycznych,
Litwa

Zainteresowania naukowe: antroponimia miesz-
kańców Wielkiego Księstwa Litewskiego róż-
nych narodowości

NAZEWNICTWO KOBIEŃ ŻYDOWSKICH W XVI WIEKU W WIELKIM KSIĘSTWIE LITEWSKIM

Streszczenie

Celem artykułu jest analiza nazewnictwa kobiet żydowskich w Wielkim Księstwie Litewskim w XVI wieku. Wyszczególniono najpopularniejsze imiona: Simcha, Maria (Mariam), Anna, Deborā, Gołda, Żytka. Wymieniono wszystkie wzmiankowane w źródłach imiona żeńskie – zarówno formy zdrobniałe, jak i pierwotne. Omówiono poszczególne rodzaje antroponimów w nazewnictwie kobiet: nazwy własne osobowe utworzone od antroponimów członków rodziny, nazwy własne osobowe występujące bez antroponimów członków rodziny, typ mieszany.

Wyszczególniono 8 sposobów identyfikacji kobiet:

- 1) derywat z przyrostkiem *-owaja/-ewaja*;
- 2) dwa derywaty z przyrostkiem *-owa/-ewa*;
- 3) derywat z przyrostkiem *-owaja /-ewaja* + genetiwus męskiego patronimiku;
- 4) derywat z przyrostkiem *-owaja/-ewaja* + męski patronimik + genetiwus męskiego patronimiku;
- 5) imię;
- 6) imię + derywat z przyrostkiem *-owaja/-ewaja*;
- 7) derywat z przyrostkiem *-owaja/-ewaja* + genetiwus męskiego patronimiku + imię;
- 8) derywat z przyrostkiem *-owaja/-ewaja* + genetiwus męskiego patronimiku + imię + żeński patronimik.

Przedstawiono przykłady nazewnictwa. Opisano strukturę nazewnictwa kobiet: podano liczbowe zestawienie antroponimów poszczególnych rodzajów (antroponimów od imienia małżonka, antroponimów od imienia ojca małżonka, żeńskich patronimików), jak też antroponimów w zależności od liczby elementów składowych

the genitive of a male patronymic; 4) derivatives of the suffix *-owaja/-ewaja* + a male patronymic + the genitive of a male patronymic. Namings without anthroponyms consisting of family members included names and names with common words. Mixed namings consisted of: 1) a name + a derivative of the suffix *-owaja/-ewaja*; 2) a derivative of the suffix *-owaja/-ewaja* + the genitive of a male patronymic + a name; 3) a derivative of the suffix *-owaja/-ewaja* + the genitive of a male patronymic + a name + a female patronymic.

The most popular type of naming is a recorded name.

KEY WORDS: onomastics, name, patronymic.

(jedno-, dwu-, trój- i czterocłonowe), omówiono rodzaje tych apelatywów (wskazujące na wyznanie religijne, określające stan małżeński i stosunki pokrewieństwa, będące wyznacznikami położenia społecznego, wykonywanego zajęcia lub pochodzenia). Przeważały apelatywy wskazujące na wyznanie religijne osoby – stanowiły one ponad połowę wszystkich apelatywów. 30 proc. apelatywów stanowiły apelatywy określające stan małżeński i stosunki pokrewieństwa. 10 proc. apelatywów to wyrazy będące wyznacznikami położenia społecznego i wykonywanego zajęcia. Najmniej było apelatywów odnoszących się do pochodzenia osoby (8,1 proc.). Odnotowano następujące apelatywy: жидовка „żydówka”, judea, вдова „wdowa”, wdowa żydowska, жона „żona”, арендарка „arendarka”, kantorowa, докторовая „doktorowa”, uxor doctoris „żona doktora”, панна „panna”, подданая его милости пана „poddana pańska”, gen. sg. подданое господарское „poddana hospodarska”.

SŁOWA KLUCZOWE: Żydzi w Wielkim Księstwie Litewskim, antroponim, nazwa własna osobowa, apelatyw.

Gauta 2011 11 27

Priimta publikuoti 2012 01 26